

schap niet alleen van cavia's, maar van alle dieren. Parelzieke koeien geven ook geen sputa op, slechts vloeit hun een mengsel van slijm en speeksel uit den bek waarin men het contagium zou kunnen vermoeden. In den regel vindt men daar echter geen tuberkelbacillen in, zoodat Dr. POELS om de diagnose bij het levende dier te kunnen vaststellen een troisquart heeft moeten uitvinden om slijm uit de trachea te verkrijgen; en toch verbreidt zich naar het algemeene geloof de parelziekte van dier op dier! hoe rijmt zich dat?

Ik vermoed dat U mij op die vraag het antwoord zult schuldig blijven en aan mij de vraag zult stellen waarom ik niet KOCH's positieve maar BAUMGARTEN's negatieve waarneming als argument heb gebruikt. Mijn antwoord zou luiden: om dezelfde reden waarom ik wel crediet heb voor de proeven van FLÜGGE, niet voor die van CORNET. Ik heb den indruk gekregen dat KOCH *in dit geval* de proef met de cavia's onder overdreven voorwaarden heeft gedaan en BAUMGARTEN niet.

Wat mij toch ten slotte vooral in uw opstel aantrekt is uwe verklaring „dat wij voor alles alle zeker vastgestelde feiten moeten trachten te verzamelen en onderling vergelijken, zoowel waarnemingen aan het ziekbed „en op de sectietafel als proefondervindelijke gegevens die licht kunnen „ontsteken”. Licht behoeven wij in de eerste plaats en daarom verwacht ik dat U, die daarvan ook overtuigd is, mijn wensch, dat waarnemingen op menschen worden verzameld, zult steunen.

Geloof mij hoogachtend

Groningen, 12 Febr. 1902.

Uw Dw. Dr.
FOKKER.

MISPLAATST.

In dit *Tijdschrift* (1902, Dl. I, n°. 7, blz. 345) wordt door Dr. J. E. ENKLAAR aan het verslag der Staatscommissie tot voorbereiding van maatregelen tegen verontreiniging van openbare wateren een citaat ontleend, dat in zijn betoog dienst moet doen als argument tegen de toepassing eener zuiveringsmethode die het optreden van hinderlijke rottingsprocessen in openbare wateren kan voorkomen, zoolang zij tegen het daarin geraken van pathogene microben niet tevens voldoende waarborg geeft.

Op grond van de betrekking, waarin ik tot den aangehaalden volzin sta, meen ik mij te mogen veroorloven Dr. ENKLAAR te doen opmerken dat de door hem geciteerde woorden, vooral als zij worden gelezen in verband met de daarop volgende, juist de strekking hebben om ook op het gevaar, dat uit de met rottingsprocessen in verband staande luchtverontreiniging voor de volksgezondheid kan voortvloeien, de aandacht te vestigen. Bij de door hem aan de Haagsche sterftecijfers over 1885 tot 1894 ontleende opgaven omtrent de sterfte der aan grachten wonenden schijnt eveneens meer aan den invloed van luchtbederf door rottingsproducten dan aan de directe inwerking van pathogene microben te moeten worden gedacht.

Beide aanhalingen zijn dus minder op haar plaats in zijn betoog. Beide toch zouden veeleer in staat zijn ons te doen overhellen tot de meening, dat het aanbeveling verdient om, waar dit mogelijk is, maar reeds aanstonds de vervuiling van openbaar water door voor rotting zeer vatbare stoffen te voorkomen, en hiermede niet te wachten tot er een praktisch bruikbaar middel zal gevonden zijn om ook aan de laatste pathogene microbe te belletten daarin den dood of de onschadelijkheid te zoeken.

Amsterdam, 15 Februari 1902.

J. MENNO HUIZINGA.

In het verslag van het Staatstoezicht op krankzinnigen en krankzinnigen-gestichten in de jaren 1897—1899 aan den Min. v. Binnenl. Zaken komt op blz. 31 o. a. het volgende voor :

„Naar aanleiding van klachten ons in 1897 geworden uit de gemeente „S(oest) in de provincie Utrecht betreffende overlast, den ingezetenen aan„gedaan door krankzinnigen en andere zenuwzieken in een zoogenaamde „zenuwinrichting, werd door ons een bezoek aan bedoelde inrichting gebracht. „Er waren toen 2 krankzinnigen, ten opzichte van wie de aangifte, als be„doeld bij Art. 3 der Wet, had plaats gehad. Zij werden goed verpleegd, „maar genoten meer vrijheid dan hen in het belang der inwonenden kon „toegestaan worden. De directeur werd verzocht het toezicht te verscherpen „en hen niet alleen te laten uitgaan. De Burgemeester deelde ons na obser„vatie mede dat hem niet gebleken was dat de patiënten uit de inrichting „de menschen op straat lastig vielen.

„Dat meerdere krankzinnigen dan aangegeven waren onder de verpleegden „voorkwamen, bleek ons niet, ook niet later, toen wij ingevolge speciale „opdracht der Regeering andermaal deze inrichting bezochten en de Burge„meester mede op bedoelde inrichting en haar bevolking zijn speciale aan„dacht gevestigd hield”.

Dit bericht, dat op verschillende plaatsen aan bedenkingen onderhevig, zelfs verdachtmakend is gesteld, zal ik oraangetast laten, maar het is niet volledig. De inspecteurs verzuimen de feiten te vermelden waarop de klachten der ingezetenen dan wel waren gegrond en daarmede tevens te verklaren, dat de desbetreffende zaak niets had uit te staan met de verpleegden van het sanatorium Rustoord te Soest. Ik meen verplicht te zijn het ontbrekende aan te vullen, al was het alleen tot geruststelling van die ambtgenooten, die vóór en na hun vertrouwen in die inrichting stelden en blijven stellen. Uit een onderzoek naar den grond dier klachten is gebleken, dat op zekeren dag in 1897 een persoon (de H. . . .) te M. . . . in de provincie Utrecht woonachtig en als psychisch lijder wel bekend bij de geneeskundige ambtenaren van het gesticht voor krankzinnigen te Utrecht, de gemeente Soest per rijtuig op tapageuze wijze is doorgereden en aldaar in een zomerlogement zijn intrek heeft genomen. Hij heeft aldaar allerlei zonderlinge handelingen gepleegd en op diverse tijdstippen de aandacht op zich gevestigd door zijn vreemde gedragingen op den publieken weg. Na eenige dagen is hij weer vertrokken, resp. teruggevoerd naar zijn woonplaats.